

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร มีส่วนราชการที่รับผิดชอบอยู่หลายระดับ ได้แก่ สำนักงานการศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนกลาง สำนักงานเขต รับผิดชอบในพื้นที่ เขตการปกครอง และโรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการที่ใกล้ชิดท้องถิ่นและตัวนักเรียนมากที่สุด การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครที่ผ่านมา ยังไม่สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามความคาดหวังได้ ถึงแม้ว่าระดับสำนักงานการศึกษาจะมีหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นหน่วยงานสำคัญ ร่วมกับกองวิชาการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาลดลงมา แต่ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมาย และทั่วถึงทุกพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากขาดแคลนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะ และมีอุปสรรคอื่น ๆ หลายด้าน สำนักงานเขตซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดโรงเรียนที่สุด น่าจะดำเนินการพัฒนาการศึกษาทุกโรงเรียนในเขตนั้น ๆ ให้ดีขึ้นได้ แต่ความเป็นจริงสำนักงานเขตมีฝ่ายศึกษาธิการเขตซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานหลายด้าน แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะพัฒนาการศึกษาได้ตามที่ต้องการ ทั้งนี้เนื่องจากฝ่ายศึกษาธิการเขตมีโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่เพียงงานด้านธุรการการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีฝ่ายวิชาการประจำเขตที่จะรับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะด้านวิชาการโดยตรง รวมทั้งไม่มีองค์กรหรือคณะบุคคลที่จะมาร่วมกันดำเนินการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษาในแต่ละเขต จึงทำให้การพัฒนาการศึกษาในระดับโรงเรียนและเขตไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ซึ่งได้ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานครยังไม่เป็นที่น่าพอใจไปด้วย ดังนั้นกรุงเทพมหานคร จึงเกิดแนวคิดว่าควรมีการดำเนินการจัดตั้งองค์กรและบุคลากรในฝ่ายศึกษาธิการเขต รับผิดชอบงานด้านวิชาการของเขตโดยตรง เพื่อส่งเสริมงานศึกษาธิการเขตให้

สามารถพัฒนาการศึกษาในแต่ละเขตให้เกิดประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครโดยส่วนรวม กรุงเทพมหานครจึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขตขึ้น

ศูนย์วิชาการเขต คือ องค์กรที่รวมบุคคลที่มีความรู้ความสามารถหรือผู้นำในสังกัดสำนักงานเขตและบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมดำเนินงานพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตให้พัฒนาไปพร้อม ๆ กัน และดำเนินกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้ (กองวิชาการ สำนักการศึกษา, ม.ป.ป.)

ศูนย์วิชาการเขต เป็นโครงการหนึ่งในแผนพัฒนาการศึกษา กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (2530 - 2534) ซึ่งได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2530 เพื่อยกระดับคุณภาพทางการศึกษาของกรุงเทพมหานครให้สูงขึ้น ตั้งแต่ปี 2530 - 2534 ได้มีการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขตไปแล้วรวม 24 เขต โดยมีโรงเรียนในความรับผิดชอบ 427 โรงเรียน ต่อมากรุงเทพมหานคร ได้แบ่งเขตจากเดิม 24 เขต เพิ่มขึ้นเป็น 38 เขต จึงมีผลทำให้ศูนย์วิชาการเขตเพิ่มขึ้นเป็น 38 ศูนย์วิชาการ และยังกำหนดให้มีกลุ่มเขต (โซน) ทั้งหมด 8 กลุ่มเขต (โซน) ตามหนังสือบันทึกสั่งการสำนักการศึกษา ที่ กท 3004/11443 ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2536

จากรายงานสรุปผลความก้าวหน้าการดำเนินงานตามโครงการศูนย์วิชาการเขต ปีงบประมาณ 2531 (2532) พบว่าศูนย์วิชาการเขตต่าง ๆ ยังมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาของการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตโดยส่วนรายน้อยมาก เนื่องจากลักษณะการวางแผนเพื่อพัฒนาวิชาการมีค่อนข้างน้อย ส่วนมากเป็นลักษณะของกิจกรรม เช่น การประกวดแข่งขัน หรือเป็นโครงการที่วางเพื่อครูหรือนักเรียนเฉพาะกลุ่มเท่านั้น และแม้ว่ากรุงเทพมหานครจะได้จัดตั้งศูนย์วิชาการเขตมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลา 8 ปีแล้วก็ตามแต่ยังไม่ปรากฏว่ามีการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์วิชาการเขต ผู้วิจัยในฐานะที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของกรุงเทพมหานครได้พิจารณาเห็นว่า การวางแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์วิชาการเขต เป็นกิจกรรมสำคัญซึ่งจะมีผลต่อการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขต

ให้บรรลូវัตถุประสงค์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องดังกล่าว เพื่อจะนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์วิชาการเขต สังกัดกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์วิชาการเขต สังกัดกรุงเทพมหานคร เฉพาะการวางแผนปฏิบัติการ ปีการศึกษา 2535 - 2536 เท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้ครอบคลุมสภาพและปัญหาของกระบวนการวางแผนใน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ และขั้นตอนการประเมินผล

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์วิชาการเขต สังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารการศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานครต่อไป
2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารศูนย์วิชาการเขต ใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการวางแผนปฏิบัติงานประจำปีของศูนย์วิชาการเขตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการวางแผน หมายถึง ลักษณะของการวางแผนของศูนย์
วิชาการเขตในระหว่างปีการศึกษา 2535 - 2536

ปัญหาการวางแผน หมายถึง ความแตกต่างระหว่างสภาพการวางแผน
ที่เป็นอยู่กับสภาพการวางแผนที่ควรจะเป็นของศูนย์วิชาการเขต

กระบวนการวางแผน หมายถึง ขั้นตอนในการวางแผน 4 ขั้นตอน
ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นการวางแผน ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ และ
ขั้นการประเมินผล

ขั้นก่อนการวางแผน หมายถึง ขั้นที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการ
ด้านองค์กร บุคลากร และข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็น

ขั้นการวางแผน หมายถึง ขั้นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน
ปัญหาหรือความต้องการของโรงเรียน การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนด
นโยบาย กำหนดโครงสร้างของแผน การจัดทำแผนงาน/โครงการ เสนอขอ
อนุมัติงบประมาณ

ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติ หมายถึง ขั้นที่เกี่ยวข้องกับการลงมือทำงาน
หรือปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่และระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผน หลังจากที่ได้รับ
อนุมัติแล้ว

ขั้นการประเมินผล หมายถึง ขั้นการตัดสินคุณค่าของแผนและการนำ
แผนไปปฏิบัติซึ่งครอบคลุมทั้งการประเมินก่อนดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงาน
และหลังการดำเนินงาน

ศูนย์วิชาการเขต หมายถึง องค์กรที่กรุงเทพมหานครได้จัดตั้งขึ้น
ประกอบด้วย ผู้บริหารหรือผู้ช่วยผู้บริหาร ในสำนักงานเขต และผู้บริหาร หรือ
ผู้ช่วยผู้บริหารในโรงเรียนตลอดจนครูของทุกโรงเรียน เพื่อร่วมกันดำเนินงาน
พัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต

สำนักงานเขต หมายถึง ส่วนราชการหนึ่งของกรุงเทพมหานคร มี
ผู้อำนวยการเขตเป็นผู้บริหารสูงสุด สังกัดราชการฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งฝ่ายศึกษาธิการ
และโรงเรียนในสังกัด

กรุงเทพมหานคร หมายถึง ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น โดยมีระเบียบการปกครองตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528

ประธานกลุ่มเขต หมายถึง ศูนย์วิชาการเขตที่ได้รับการเลือกให้เป็นประธานของกลุ่มเขต (โซน) เพื่อดำเนินงานในการพัฒนาการเรียนการสอน และกิจกรรมในระดับกลุ่มเขต (โซน)

ประธานศูนย์วิชาการเขต หมายถึง ผู้อำนวยการเขตซึ่งเป็นประธานศูนย์วิชาการเขตโดยตำแหน่ง ทำหน้าที่ สนับสนุน กำกับดูแล และอำนวยความสะดวกให้การดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตบรรลุลักษณะที่พึงประสงค์

รองประธานศูนย์วิชาการเขต หมายถึง ศึกษานิเทศก์เขต ซึ่งเป็นรองประธานศูนย์วิชาการเขตโดยตำแหน่ง ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานและรับมอบหมายจากประธานศูนย์วิชาการเขตในการสนับสนุน กำกับดูแล และอำนวยความสะดวกให้การดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตบรรลุลักษณะที่พึงประสงค์

ประธานฝ่ายพัฒนาการเรียนการสอน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแล อำนวยความสะดวก โดยดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัด

ประธานฝ่ายกิจกรรม หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ทำหน้าที่กำกับดูแล และอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนในสังกัด โดยดำเนินงานในรูปคณะกรรมการ

ประธานฝ่ายวิจัยและประเมินผล หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ทำหน้าที่ผู้กำกับดูแล และอำนวยความสะดวก การวิจัยและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด โดยดำเนินการในรูปคณะกรรมการ

เลขานุการศูนย์วิชาการเขต หมายถึง ศึกษานิเทศก์เขต ซึ่งเป็นเลขานุการศูนย์วิชาการเขตโดยตำแหน่ง ทำหน้าที่ประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ ในศูนย์วิชาการเขต และเป็นหัวหน้าสำนักงานเลขานุการศูนย์วิชาการเขต

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์
วิชาการเขต ซึ่งได้แก่ ประธานศูนย์วิชาการเขต รองประธานศูนย์วิชาการเขต
เลขาธิการศูนย์วิชาการเขต ประธานฝ่ายพัฒนาการเรียนการสอน ประธานฝ่าย
กิจกรรม และประธานฝ่ายวิจัยและประเมินผล เขตละ 6 คน 38 ศูนย์
วิชาการเขต รวมทั้งสิ้น 228 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์วิชาการเขตของ
เขตซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่มเขต (โซน) 8 กลุ่มเขต เขตละ 6 คน จำนวน
48 คน ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (purposive)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมี
โครงสร้าง และแบบศึกษาเอกสาร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและใช้ผู้ช่วยวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ การนำ
เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ตารางประกอบความเรียง

ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัย นำเสนอดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับในการเสนอผล
การวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผน ศูนย์วิชาการเขตของกรุงเทพมหานคร การวางแผนของศูนย์วิชาการเขต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
รายการอ้างอิง

ภาคผนวก

ประวัติผู้เขียน